

Мхитарян О. Д.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-
естетичної освіти,
Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
olha.mkhytarian@moippo.mk.ua

ТЮТОРСЬКИЙ СУПРОВІД ЛІТЕРАТУРНО ОБДАРОНИХ УЧНІВ У СИСТЕМІ МАН УКРАЇНИ

У статті висвітлено методологічні та прикладні аспекти тьюторського супроводу науково-дослідницької діяльності учнів у структурі Малої академії наук України з вивчення української літератури. Уточнено ключові поняття та з'ясовано дидактичні умови організації тьюторинга під час літературознавчих досліджень школярів. Методологічними основами наукового пошуку учнів є ідеї: усвідомлення теоретичних основ побудови тьюторської системи; положення профілізації шкільної літературної освіти засобами поглибленого вивчення предмета; упровадження особистісно орієнтованого й компетентнісного підходів; актуалізація специфіки організації навчання літературно обдарованих школярів; урахування методики науково-дослідницької діяльності; формування готовності словесника до організації тьюторської системи навчання. Оптимальні умови такої роботи забезпечуються: проектуванням цілісної системи тьюторингу позашкільної літературної освіти як відображенням провідних дидактичних підходів до реалізації тьюторної педагогіки; актуальною тематикою науково-дослідницьких робіт, що сприяє національно-патріотичному вихованню особистості; цілеспрямованим формуванням в учнів відповідних компетентностей; урахуванням правил конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН; високим рівнем сформованості професійних компетентностей словесника.

Ключові слова: тьюторство, літературна обдарованість, учні-члени МАН України.

The article highlights the methodological and applied aspects of tutor support of students' research activities in the structure of the Small Academy of Sciences of Ukraine for the study of Ukrainian literature. The key concepts have been clarified and the didactic conditions of the organization of tutoring during literary studies of schoolchildren have been clarified. The key concepts have been clarified and the didactic conditions of the organization of tutoring during literary studies of schoolchildren have been clarified. The methodological bases of the students' scientific search are the following ideas: awareness of the theoretical foundations of the construction of the tutoring system; provisions for the profiling of school literary education by means of in-depth study of the subject; introduction of person-oriented and competency-based approaches; actualization of the specifics of the organization of education of literary gifted schoolchildren; taking into account the methodology of scientific research activity; formation of the lexicographer's readiness for the organization of the tutor system of education. The optimal conditions for such work

are provided by: designing a complete tutoring system for extracurricular literary education as a reflection of the leading didactic approaches to the implementation of tutor pedagogy; current topics of research works that contribute to the national-patriotic education of the individual; purposeful formation of appropriate competencies in students; taking into account the rules of the competition-defense of research works of students-members of the Academy of Sciences; a high level of formation of professional competences of the lexicographer.

Keywords: *tutoring, literary giftedness, student-members of the National Academy of Sciences of Ukraine.*

В умовах збройної агресії російської федерації задекларований у державних документах про позашкільну освіту пріоритет національно-патріотичного виховання дітей і молоді [4; 7] актуалізує проблему збереження національних традицій та утвердження духовних цінностей, передусім мови й культури, мистецтва і, звісно, літератури як основи української нації та держави, запоруки виховання в молодого покоління почуття Батьківщини та громадянської свідомості. Це набуває особливого значення, коли йдеться про педагогічний супровід дитячої обдарованості, що тепер пов'язується з підвищенням інтелектуально-творчого потенціалу України. На часі пошук альтернативних технологій роботи з літературно обдарованими учнями-членами МАН України в контексті сучасних освітніх викликів, зокрема інтеграції країни в загальноєвропейський простір, інформатизації і глобалізації життєвих парадигм. Одним із таких важливих ресурсів для створення ефективної, гнучкої, орієнтованої на особистість дитини системи навчання під час вивчення гуманітарних дисциплін є тьюторство як педагогічне явище, що презентує більш, ніж сімсотлітній, досвід британської освіти, у якому втілено ідеї індивідуалізації й відкритості освіти.

Дидактичне підґрунтя тьюторної педагогіки переважно висвітлюється вченими на основі історичного та компаративного аналізу означеного феномена. Важливі аспекти дослідження тьюторства започатковано у працях закордонних (В. Аллана, Д. Боуда, Е. Гордона, Ч. Кінгслі) та вітчизняних (А. Алексюка, А. Бойко) науковців, якими визначено основні концептуальні засади й підходи до тьюторства як педагогічної системи, функції тьютора. На сучасному етапі педагогічної науки фахівці продовжують вивчення історії становлення тьюторства (Н. Дем'яненко, С. Подпльота, А. Сучану), розглядають це педагогічне явище (І. Зарішняк) у контексті модульного навчання й дистанційної освіти вишів (В. Козько, Н. Семеновська, Т. Туркот), загальноосвітніх шкіл (Т. Дерба, К. Богданова) та навіть закладів дошкільної освіти (Д. Тарадюк) тощо.

Натомість проблему навчання обдарованих дітей безпосередньо учені пов'язують із новими умовами та вимогами мінливого світу, що породив ідею організації цілеспрямованої освіти людей, які мають яскраво виражені здібності в тій чи іншій сфері діяльності. У психолого-педагогічних дослідженнях Д. Богоявленської, Ю. Гільбуха, Н. Лейтеса, А. Савенкова основою розвитку дитячої обдарованості визначено необхідність інтелектуальної, емоційної та

мотиваційної підтримки обдарованої дитини в умовах загальноосвітньої школи та додаткової освіти, а також розроблено відповідні розвивальні освітні технології. У сучасних дослідженнях педагоги (В. Вихрущ, О. Савченко) акцентують на необхідності вибудовувати відповідне освітнє середовище в координатах розвитку обдарованого школяра.

У методичній галузі знань проблему дослідно-пошукової роботи учнів-членів МАН науковці увиразнюють нині у площині диференційованого підходу до шкільного вивчення літератури на профільному рівні, що реалізують через її поглиблене опрацювання, що формується з урахуванням інваріантного змісту навчання на загальнодержавному рівні, відповідає освітньому стандарту та який Н. Волошина, Є. Пасічник, А. Ситченко, В. Шуляр пов'язують із проблемами позашкільної роботи з літератури. Водночас специфіку розвитку дитячої обдарованості фахівці (Т. Бугайко, Ф. Бугайко, Є. Пасічник, Б. Степанишин) окреслюють на основі тлумачення поняття літературного розвитку. Питання ж запровадження інституту тьюторства в опануванні учнями мистецтва слова досі розглядається методистами побіжно, переважно у площині розв'язання інших проблем предметного навчання, хоча в окремих публікаціях уже аналізується специфіка переходу від учителя літератури до тьютора (Н. Скриннік). Однак досі не маємо системного дослідження основних теоретико-методичних аспектів специфіки тьюторського супроводу науково-дослідницької діяльності учнів-членів літературознавчої секції МАН України.

Висвітлення проблеми організації науково-дослідницької діяльності школярів-членів літературознавчого гуртка МАН у площині тьюторинга насамперед передбачає уточнення співвідношення понять літературного розвитку, дитячої обдарованості та тьюторського супроводу. Оскільки *літературний розвиток* – це тривалий, складний процес якісних змін в осмисленні учнями словесно-художніх образів на основі їхнього проникнення в суть і форми художньої умовності мистецтва слова, а *обдарованість* – сукупність задатків особистості, що є передумовою розвитку її здібностей до певних видів діяльності (О. Савченко), гострою потребою нині стає забезпечення *освітнього середовища* для обдарованого школяра [2, 18]. У процесі навчання літератури йдеться про створення психолого-педагогічних умов розвитку мотиваційних, інтелектуальних і творчих можливостей у літературно обдарованих учнів для їхньої самореалізації.

Зважаючи на сучасні освітні тенденції, зокрема персоналізацію як один із ключових «трендів» продуктивного навчання, у роботі з літературно обдарованою молоддю важливою стає її педагогічна підтримка у форматі *тьюторського супроводу*. Хоча за кордоном, зокрема у Великобританії, тьюторство визнане основним методом переважно університетської освіти, в українській версії тьютор – це ментор, помічник і мотиватор, тренер, наставник, викладач-консультант-менеджер, проблематизатор, фасилітатор [3, 15]. Позаяк тьюторство ґрунтується на засадах особистісного співробітництва вчителя й учнів і всебічному вивченні внутрішніх механізмів їхнього становлення, його використання у площині літературознавчого гуртка значно підвищує якість такої

партнерської взаємодії, зумовлюючи вдосконалення пізнавального інтересу, знань і вмінь, способів навчання та морально-естетичної сфери особистості.

Цікавою, довгою та непростю є історія змістового наповнення терміна «тьютор» (у перекладі з англ. tutor і лат. tuor – «спостерігаю», «підключаю» (помічник, наставник, репетитор), значення якого в концепції освіти з часом змінювалося в різних країнах та культурах, адже тьюторство – не просто технологія, а історично сформована культура викладання та навчання [8, 65]. Своїм корінням тьюторство сягає глибокої давнини, коли в первісних громадах формувалося наставництво, що виявлялося в обрядах ініціації (у перекладі з лат. – «посвята, здійснення таїнства»), завдяки чому молодь навчали спеціальних ритуальних правил і вмінь, залучаючи до участі у господарській, громадській та ідеологічній сферах життя. Так здійснювався перехід на інший рівень досвіду, що відображав удосконалення соціального й особистісного розвитку людини в тих професіях, для яких знадобився триваліший період підготовки порівняно з іншими. Згодом у концепціях відомих давньогрецьких філософів Аристотеля, Платона й Сократа окреслено досі актуальні думки про значущість наставництва у вихованні особистості, що передусім виявляється в тісному духовному зв'язку між педагогом та учнем (тепер так звана «платонічна любов»).

Тьюторство як особлива форма університетського наставництва сформувалося в середньовічних класичних англійських університетах: Оксфорді, а пізніше й Кембриджі. У той період самоосвіта була основним шляхом здобуття університетських знань, і спочатку тьюторство виконувало функції його супроводу. Наприкінці XVI ст. тьютор стає центральною фігурою університетської освіти, а до XVII ст. сфера його діяльності розширюється: дедалі більшого значення набувають як освітні, так і виховні функції. Саме тьютор визначав і радив студенту, які лекції і практичні заняття слід відвідувати, як скласти план навчальної роботи, стежив за тим, щоб його учні належним чином училися й були готові до іспитів. Цей педагог стає найближчим радником студента й помічником у подоланні всіх його труднощів. У XVII ст. тьюторська система офіційно визнається частиною англійської університетської системи, поступово витісняючи професорську (німецьку) модель.

Досі в Англії тьютори відіграють важливу роль у навчальній і виховній роботі, оскільки вважається, що студент формується як фахівець лише в умовах тісної академічної спільноти, де існує зворотний зв'язок між студентом, викладачем та всім професорсько-викладацьким складом, а тьютор є сполучною ланкою, забезпечуючи цілісність академічної освіти. У традиційному сенсі сучасна англійська тьюторська система – це регулярні заняття 1–2 студентів із викладачем-тьютором протягом усього курсу навчання, що проводяться викладачами, аспірантами, а також спеціалістами-практиками, які не входять до штату університету. Тьютор не є викладачем у звичайному розумінні, це наставник, який допомагає студенту розвивати здатність мислити, виробити вміння відбирати та критично аналізувати факти, уміння «думати для себе», а також стежить за успішністю та формуванням особистості як фахівця.

Однак слід узяти до уваги, що робота тьюторів може бути не позбавлена й певних недоліків, зокрема формалізму (А. Барбарига), коли, наприклад,

справжнє творче обговорення рефератів та інших проблем, порушених на заняттях студентами або викладачами, перетворюється на формальні дискусії, побудовані за традиційними законами англійського ораторського мистецтва. У процесі тьюторських занять нерідко відбувається й передача інформації, перевірка рефератів чи підготовка до іспиту, а реферати студентів, з обговорення питань яких, як правило, починається тьюторське заняття, часом обмежується лише матеріалами підручників або має просто суб'єктивний характер. Крім того, серед негативних моментів відзначаються: залежність тьюторської системи від індивідуальних особливостей особистості тьютора, інколи певна відірваність тьюторської системи від основного курсу навчання, її конфлікти з лекційною та семінарською системою, загроза «годування з ложки», що перешкоджає самостійній роботі студентів (Р. Багналь). Уникнення цих негараздів уможлиблюється, коли є усвідомлення специфіки взаємодії тьютора та вихованця, в основі якої лежать партнерські взаємовідносини (Д. Боуд), що передбачають спільну діяльність за такими аспектами: усвідомлення власних потреб, роздуми над навчальним процесом, постановка мети й завдань, планування своїх дій, знаходження ресурсів, необхідних для навчання, робота в тісному взаємозв'язку з іншими учасниками навчання, вибір навчального плану, розроблення тематики на семестр, спілкування з викладачами як партнерами та помічниками, орієнтація на самостійну діяльність, розроблені критерії самооцінки роботи, залучення до процесу самоконтролю, отримання додаткових знань за межами навчального закладу, ухвалення важливих для подальшого життя рішень.

Ключовими факторами правильної організації тьюторської системи, визначеними у процесі її формування у Великобританії, за твердженням В. Аллана, є: 1) готовність учня до взаємодії з тьютором: підготовка до такого виду діяльності відображена у програмах за спадкоємністю між середньою та вищою школою; 2) матеріал для роботи: у підборі матеріалу для учнів беруть участь і тьютор, і студент; особлива увага приділяється структуруванню матеріалу; критиці, як правило, піддається прагнення взаємодіючих сторін вдаватися до крайнощів у ході планування матеріалу; недостатньо структурований матеріал може призвести до неефективності рекомендацій; натомість зайва структуризація ускладнює матеріал, що викликає збільшення кількості часу на роботу та невиправдані зміни у фінансуванні; 3) готовність тьютора до взаємодії зі студентом: тьютора повинен володіти педагогічними вміннями та бути сприйнятливим до нових відкриттів у методиці й педагогіці; 4) ефективність оцінювання знань: якщо система забезпечує систематичну оцінку знань, урахуваючи індивідуальні особливості учня, з'являється можливість враховувати не тільки «сильних» учнів, а й тих, хто слабо встигає, а також всі рівні знань, характерні для кожного, хто навчається; у такий спосіб педагоги можуть індивідуалізувати систему з метою оптимального оцінювання знань і вмінь, щоб запобігти ймовірному відставанню студента від наміченого плану.

Специфіку тьюторського супроводу вихованців секції «Українська література» у системі МАН під час поглибленого вивчення ними художніх творів визначаємо, урахуваючи складники тематичного плану роботи

літературознавчого гуртка третього рівня складності [10, 221], логіко-семіотичної моделі етапів формування компетентного учня-дослідника в системі літературно-мистецької освіти В. Шуляра [11, 248] та спрямовуючи послідовність педагогічних дій відповідно до встановленої вченими структури тьюторського впливу: 1) знайомство: зняття бар'єрів, психологічна підтримка, діагностика початкового статусу учнів, побудова «портрета» групи, визначення власної ролі та позиції в колективі, його навчального потенціалу, створення комфортної та безпечної атмосфери, процес спільного цілепокладання; 2) «розморожування» або проблематизація: постановка перед учнями творчих завдань, проблем та виділення серед них індивідуальних, створення й підтримка мотивації, визначення досягнень і труднощів кожного, робота з проблемами, запропонованими групою; 3) вивчення концепцій курсу: пояснення складних питань, виділення головних ідей у темі, демонстрація зв'язку курсу з реальною практикою, оформлення досвіду школярів, оцінка адекватності застосування здобутого; 4) організація групової та індивідуальної роботи: вибір адекватних методів співпраці, навчання навичок самостійної роботи та ефективного спілкування, способів раціонального мислення, забезпечення міжгрупової взаємодії, дискусії; 5) установлення зворотного зв'язку, рефлексія: визначення труднощів, що виникають у ході роботи, контроль динаміки учнівських змін, навчання тьюторантів аналізу своїх успіхів і помилок, формулювання педагогічних коментарів, проведення рефлексії власної діяльності [1]. Як видно, у тьюторстві реалізуються цінності індивідуалізації, свободи, самовизначення, осмисленого ставлення людини до власного життя, його перспектив, вікових змін, що безпосередньо пов'язано з завданнями гуманітаризації освіти: навчити людину використовувати себе згідно зі своєю метою й ідеалом майбутнього, бачити в собі потенціал і ресурс.

Організація тьюторської взаємодії під час поглибленого вивчення художньої літератури є однією з форм реалізації змісту позакласної й позашкільної освіти, що здійснюється в творчому об'єднанні учнів вищого (третього) рівня навчання, критерієм створення якого виступають їхні спільні інтереси й таланти. На сучасному етапі освітніх реформ гурткова літературознавча робота МАН як традиційна форма літературного розвитку обдарованих учнів, їх філологічної підготовки, засвоєння правил проведення наукового дослідження, ефективної професійної орієнтації [8, 220] активно оновлюється. Так, тепер членами гуртка можуть стати не лише старшокласники, а й учні основної школи, якщо схильні до вивчення предмета, мають інтелектуальні і творчі здібності. Із цією метою на базі територіальних відділень педагоги організують заняття у форматі «МАН-Юніор», натхненні ідеєю Всеукраїнського відкритого інтерактивного конкурсу «МАН-Юніор Ерудит».

Стабільно важливим наслідком науково-дослідної роботи учнів як результатом взаємодії суб'єктів навчання за посередництвом наукових текстів, літературно-мистецьких творів та інших джерел є інтелектуальний, творчий продукт процесу дослідження, якість якого передусім забезпечують активна співпраця вчителя, учня та керівника гуртка, а також низка педагогічних чинників, визначених упровадженням ідей профільної шкільної літературної

освіти, основні серед яких: пріоритет завдань особистісно орієнтованого навчання, що визначається індивідуальним сприйманням і глибоким осмисленням художнього твору; практикування аналітичної роботи, що спонукає учнів до виконання творчих завдань, виявлення індивідуальної оцінки твору, коригування власних суджень щодо прочитаного; урахування культурологічного контексту, міжпредметних зв'язків; запровадження інтерактивних форм і прийомів роботи (диспут, «мозковий штурм», «прес-клуб», «акваріум», асоціативні зображення, рекламні проекти, портфоліо тощо); залучення ІКТ [12, 313–314]. Потужною детермінантою такого поглибленого вивчення художнього тексту нині стає інтеграція змісту навчання в міжпредметному просторі як одна з ключових ідей реформування української школи. Цінність літературознавчого пошуку учнів у контексті різновекторного діалогу знань і культур передусім виявляється в більшій можливості активізувати їхні морально-етичні аналогії, суспільно-ціннісні орієнтири через естетико-літературознавчі категорії й поняття, наявні у близьких юній свідомості художніх творах.

Другим незмінним складником успішного результату гурткової літературознавчої роботи учнів у структурі МАН, що останнім часом теж зазнав суттєвої трансформації, є конкурсний рівень, який наразі здійснюється відповідно до «Рекомендацій щодо організації освітньої діяльності закладів позашкільної освіти за основними напрямками позашкільної освіти» [4]. Організатором та координатором дослідницько-експериментальних напрямів позашкільної освіти є Національний центр «Мала академія наук України» (НЦ «МАНУ»), що передусім виявляється у проведенні щорічного III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт школярів. Із 2019/2020 н. р. II–III етапи (обласний і всеукраїнський) цього Конкурсу організатори здійснюють за трьома оновленими розділами та передбачають підготовку учнями скорегованих компонентів НДР і супровідної документації [6]. Така модернізація формального аспекту інтелектуальних змагань юних дослідників насамперед зумовлена пошуком адекватних засобів і методик організації оприлюднення результатів їхньої науково-пошукової роботи та інтеграції в позашкільну освіту медіаосвітніх дискурсів і технологій.

Здійснені реформи дають змогу поступово усувати недоліки цієї форми літературної позашкільної освіти, зокрема пов'язані з захистом робіт МАН, що вичерпно проаналізував В. Шуляр за рівнями організації, перевірки, захисту й діалогу «дослідник – журі» [11, 256–260]. Так, значним досягненням є отримана можливість планомірно, починаючи з молодшого підліткового віку, розвивати особистий пізнавальний інтерес школярів до вивчення літератури як виду мистецтва та предмета науки. Однак можна констатувати й серйозні негаразди, оскільки нині спостерігаємо істотне зменшення кількості охочих старшокласників брати участь у роботі гуманітарного напрямку МАН. Попри те, що філологічна праця як складний інтелектуально й емоційно напружений процес потребує значних затрат часу та є стратегічно важливою для збереження й розвитку культурних цінностей нації, відчутну винагороду її результати приносять лише переможцям Всеукраїнського етапу конкурсу-захисту НДР. Тож

учителеві часом складно пояснити сучасному молодому поколінню прагматиків перспективи їхнього особистісного зростання в науково-гуманітарній сфері.

Уточнимо спрямування тьюторського супроводу в контексті реалізації компетентнісно зорієнтованого навчання як пріоритетного напрямку розвитку новітньої методики навчання літератури, що передбачає формування компетентного учня-читача, який має усвідомлену потребу в постійному читанні творів української та зарубіжної художньої літератури, володіє достатнім рівнем читацької компетентності щодо самостійного аналізу та інтерпретації художніх творів [12, 262]. Ураховуючи специфіку вивчення художньої літератури та зважаючи на ключові завдання, що вирізняють позашкільну освіту серед інших ланок безперервної освіти, а саме: професійне самовизначення та творчу самореалізацію, спеціалісти виділяють чотири основні компетентності, що формуються в гуртківців МАН під час вивчення, наприклад, курсу «Зарубіжної літератури»: пізнавальну, практичну, творчу, соціальну [5]. Для реалізації освітніх завдань дослідження учнями-членами МАН творів української літератури екстраполюємо напрацьований фахівцями спорідненого предмета досвід, уточнивши змістове наповнення кожної з окреслених компетентностей:

– *пізнавальної*: поглибити знання із української літератури, актуалізувати і збагатити термінологічний апарат, викликати інтерес до ознайомлення з вершинними досягненнями вітчизняної культури, оволодіти теоретичними основами наукової діяльності, питань методики, психології, технології, організації та проведення науково-дослідницької діяльності;

– *практичної*: формувати вміння і навички літературознавчого аналізу, розвивати вміння визначати національну своєрідність і загальнолюдську значущість творів української літератури, зокрема в зіставленні з творами світової літератури та інших видів мистецтва, виробити навички порівняльного літературознавства, опанувати літературну мову, оволодіти методикою оброблення наукової інформації та її передачі, формувати навички самостійної літературознавчої роботи;

– *творчої*: формувати творчий підхід до науково-дослідницької діяльності, інтерес до української та світової літератури; формувати потребу в читанні художніх творів; удосконалювати усне й писемне мовлення, а також мислення (образне, асоціативне, абстрактне, логічне, критичне та ін.); розвивати естетичний смак, високу читацьку та загальну культуру; реалізовувати потенційні можливості творчої особистості;

– *соціальної*: залучати до національних духовних цінностей та досягнень вітчизняної і світової культури через вивчення української літератури; навчати переймати високодуховний досвід і втілювати його у власне життя; виробляти вміння самостійно здобувати інформацію, поновлювати, коригувати й інтерпретувати її в повсякденні; розвивати здібності сприймати або вислуховувати іншу точку зору, зумовлену розмаїттям художніх світів, естетичних систем та стилів національної і світової літератури; виховувати повагу до духовних скарбів українського народу, людства; формувати позитивні якості емоційно-вольової сфери. Оволодіння гуртківцями цими компетентностями на матеріалі високохудожніх зразків мистецтва слова,

сприятиме не лише підвищенню якості літературної освіти, а й удосконаленню їхніх загальнонавчальних умінь та особистісних якостей, утвердженню високих моральних цінностей, усвідомленню необхідності саморозвитку та самоосвіти.

Якісне навчання нової генерації майбутніх громадян України передбачає відповідну підготовку словесників до проектування тьюторських стосунків, що дасть їм змогу стати тими «агентами змін», про які йдеться в Концепції нової української школи. Вагомими складниками професіограми тьютора, спрямованими на розроблення індивідуальної освітньої траєкторії вихованців, учені (І. Зарішняк, Н. Скриннік) визначають насамперед комунікативні здібності та педагогічну рефлексію, а також такі вміння та особистісні якості, як-от: компетентність, динамічність, креативність, педагогічна інтуїція, емоційність, емпатія, самовпевненість, доброзичливість, урівноваженість, увічливість, толерантність, привітність, делікатність, чуйність, уважність, відповідальність, оптимізм, почуття гумору, колективізм, вихованість, вимогливість, об'єктивність, великодушність, обов'язковість, інтерес до людей, дипломатичність, товариськість, авторитетність, обов'язковість, демократичність, самокритичність, скромність, самоствердження, самовдосконалення та ін. [3; 9]. Відтак під час формування читацької компетентності школярів першочергового значення набуває налагодження з учнями суб'єкт-суб'єктної взаємодії, чому всебічно сприяє унікальність індивідуального розуміння художнього слова кожною людиною загалом, забезпечуючи універсальне підґрунтя тьюторських педагогічних стосунків: словесник разом зі школярами відкриває для себе прочитане, занурюється в образність, виступає не диктатором, а партнером, наставником і провідником, порадиником і помічником.

Таким чином, методологічними засадами тьюторського супроводу науково-дослідницької діяльності школярів-членів МАН з вивчення української літератури є: усвідомлення теоретичних основ тьюторінга; ідеї профілізації шкільної літературної освіти засобами поглибленого вивчення предмета; упровадження особистісно орієнтованого й компетентнісного підходів; актуалізація специфіки організації навчання літературно обдарованих школярів; урахування методики науково-дослідницької діяльності; формування готовності словесника до організації тьюторської системи навчання. Оптимальні умови тьюторського впливу на формування компетентного учня-дослідника в системі МАН під час опрацювання художніх творів становлять: проектування цілісної системи тьюторінгу позашкільної літературної освіти як відображення провідних дидактичних підходів до реалізації тьюторної педагогіки; актуальна тематика НДР, що сприяє національно-патріотичному вихованню особистості; цілеспрямоване формування в учнів відповідних компетентностей; урахування правил конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН; високий рівень сформованості професійних компетентностей словесника.

Перспективи дослідження проблеми полягають у проектуванні конкретних навчальних моделей розвитку предметних і дослідницьких компетентностей учнів-членів МАН у процесі вивчення ними творчості українських і зарубіжних письменників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова К. Функції тьютора в педагогічному процесі / К. Богданова. – 2015. – Режим доступу <http://surl.li/hjyvvh>.
2. Вихрущ В. І. Освітнє середовище у координатах розвитку обдарованого школяра: психолого-педагогічний аспект / В. І. Вихрущ / Інноваційна педагогіка. – 2019. – Випуск 14. – Т. 2. – С. 18–24. – DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-14-2-3>.
3. Зарішняк І. М. Тьюторство як педагогічне явище / І. М. Зарішняк // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. – Серія: Педагогічні науки. – Випуск № 4. – 2019. – С. 10–18. – DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2019-4-10-18>.
4. Лист МОН України № 1/8507-22 від 27 липня 2022 р. «Про організацію освітньої діяльності в закладах позашкільної освіти у 2022/2023 навчальному році». – Режим доступу: <http://surl.li/cqbnr>.
5. Навчальні програми з позашкільної освіти. Дослідницько-експериментальний напрям. Літературознавство, фольклористика та мистецтвознавство / І. А. Астапенко, О. С. Тараненко, А. П. Краснящих та ін.; [відп. за вип. Т. В. Пещеріна]. – Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2021. – 94 с. – Режим доступу: <http://surl.li/irusd>.
6. Наказ № 147 «Про затвердження Правил проведення Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України» (від 08.02.2021). – Режим доступу: <http://surl.li/hjyyb>.
7. Наказ № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641» (від 06.06.2022). – Режим доступу: <http://surl.li/cjrku>.
8. Подпльота С. В. Тьюторство: історія і сучасність / С. В. Подпльота // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. – Серія: Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 75 (2). – С. 65–69. – Режим доступу: <http://surl.li/iryxx>.
9. Скриннік Н. Учитель літератури чи тьютор? / Н. Скриннік // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія: Філологія. – Випуск № 2 (38). – 2017. – С. 78–81. – Режим доступу: <http://surl.li/irvfh>.
10. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах: навч. посіб. для студ.-філ. / А. Л. Ситченко. – Київ : Ленвіт, 2011. – 291 с.
11. Шуляр В. І. Літературна освіта учня-читача в позанавчальний час / В. І. Шуляр // Стратегії літературної освіти школярів в системі профільного навчання: [монографія]. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – С. 239–282.
12. Яценко Т. О. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : монографія / Таміла Яценко. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 360 с.